

HERKOMST VAN DE FOTOS

STADSARCHIEF GENT : 1, 2, 3, 8, 9, 10.

Prof. Dr. F. VAN TYGHEM : 4, 5, 6, 7.

RIJKSDIENST VOOR MONUMENTEN- en LANDSCHAPSZORG (uit : BOUWEN DOOR DE EEUWEN HEEN) : 11.

UITHANGBORDEN TE GENT (Vervolg)

LEGENDEN, VERTELLINGEN EN MYTHOLOGIE hebben ook een rol gespeeld in de naamgeving van onze uithangtekens. Zeemeermannen, wildemannen, Bacchus, Uilenspiegel, de vier “Heemers”, “Eemers” of “Heemskinderen”, Roeland, de gelaarsde kat, Reinaert de vos, de fortuin, Neptunus, Mercurius enz. waren zowat overal op uithangborden afgebeeld.

Een drakenkop troffen we als sierelement aan op het smeedijzeren galgje aan een uithangbord in het *Gewad* en de draak zelf op een bord aan een herberg in de *Cataloniëstraat*. (zie ook de “Gouden Draak” in het Museum voor Volkskunde te Gent.)

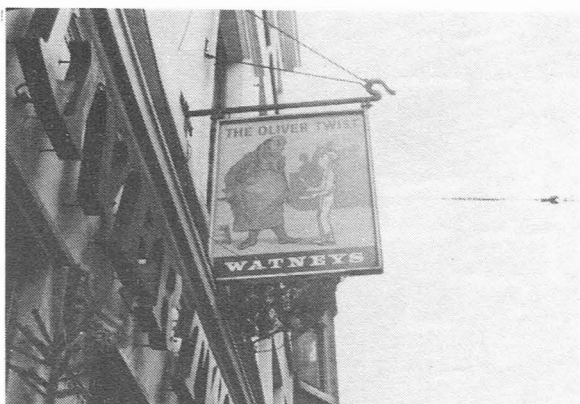
Aan het poppentheater *Magie* in de *Haspelstraat* herkennen we een tovenaarsklopp, silhouet in plaatijzer uitgeknipt, terwijl de “Gelaarsde Kat” eveneens in schaduwbeeld, met kettingetjes aan een galgje bengelde bij een antiquair in de *Jan Breydelstraat*.

In haar bijzonder belangrijke collecties bezit het *Gents Museum voor Volkskunde* een eigenaardig, uit plaatijzer gesneden uithangbord, een dansende vrouw die met beide handen een doek boven 't hoofd laat wuiven. Het is duidelijk de symbolische afbeelding van “Vrouw Fortuna”, als uithangteken een motief dat minstens een drietal eeuwen oud is.

Uit de uithangbordenreeks van de Cramer (1913) pikken we nog een paar voorbeelden met de vertelling als motief nl. “A la Terre Promise” en “A la Fontaine de Jouvence”. De druiventrossen symboliseerden het beloofde land terwijl het zeskantige fonteintje waarbij een naakte baby speelt, de verjongingsbron uitbeeldt, schilderijtjes op hout uitgevoerd zoals de rest van de reeks van dezelfde kunstenaar.

Tenslotte nog een woord over het moderne uithangteken “The Oliver Twist”, metalen, beschilderd bord dat aan de gevel van een “pub” op het *Sint-Baafsplein* te zien is. Het rechthoekig voorwerp is aan weerszijden beschilderd met personages uit het boek van Charles Dickens.

Dergelijke uithangborden zijn typisch Engelse produkten en te Gent

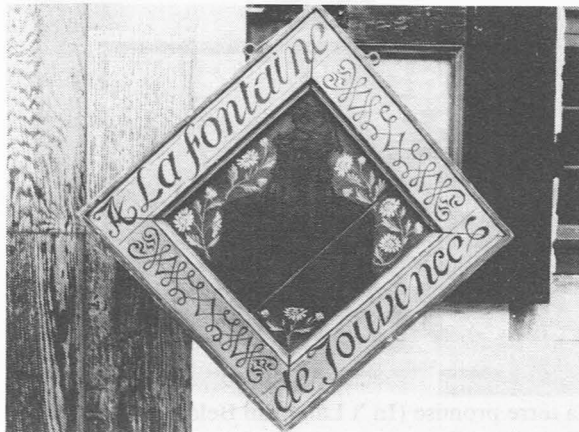
The Oliver Twist (vóór- en keerzijde) - Sint-Baafsplein.

A la terre promise (In 't Land van Belofte) - Mus. v. Volkskunde, Gent.

Vrouw Fortuna (Copyright A.C.L. Brussel). Mus. v. Volkskunde, Gent.

A la Fontaine de Jouvence (In de Verjongingsbron) - Mus. v. Volkskunde, Gent.

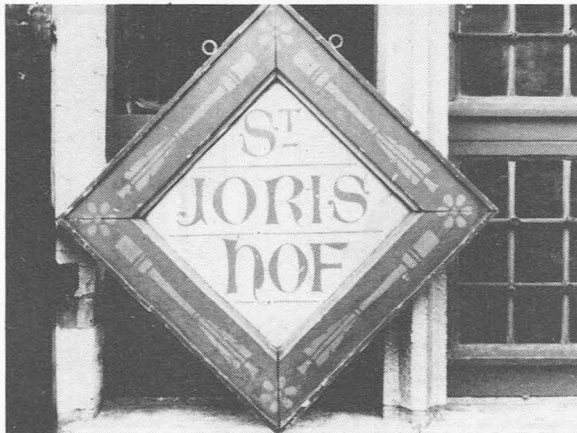
Sint-Arnoldus. (Copyright A.C.L. Brussel) - Mus. v. Volkskunde, Gent.

In Sint-Hubert. (Copyright A.C.L. Brussel) - Mus. v. Volkskunde, Gent.

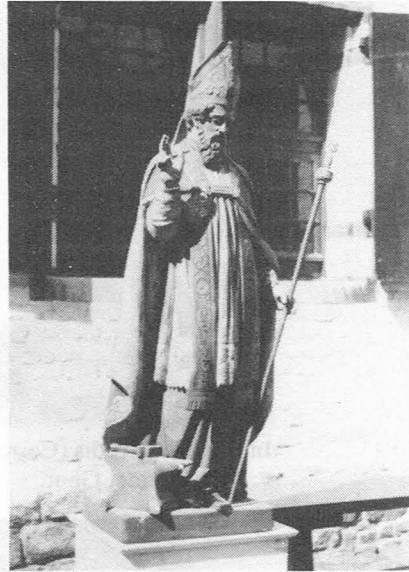
In Sint-Nikolaas. (Copyright A.C.L. Brussel) - Mus. v. Volkskunde.

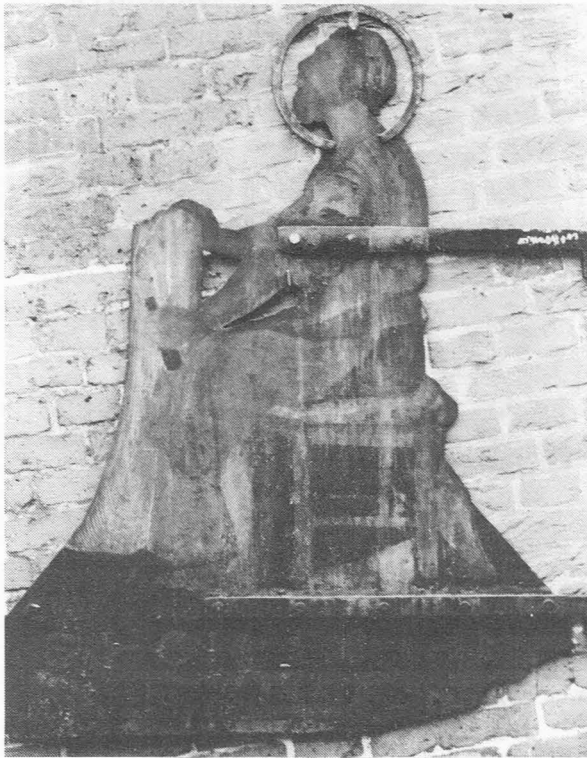
Sint-Jorishof - Mus. v. Volkskunde.

In Sint-Nikolaas - Mus. v. Volkskunde, Gent.

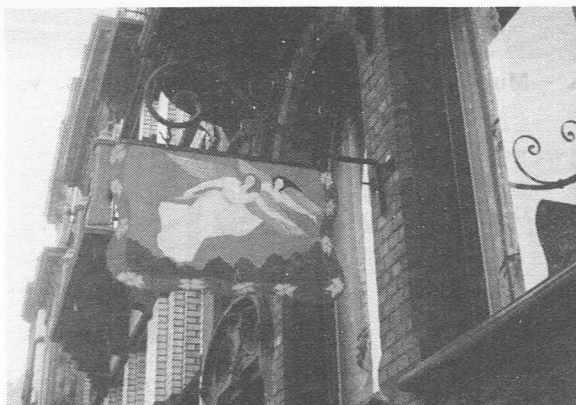
Sint-Elooi - Mus. v. Volkskunde, Gent.

Sint-Crispijn. (Copyright A.C.L. Brussel) - Mus. v. Volkskunde, Gent.

In Sinte-Gertrudis (Copyright A.C.L. Brussel) - Mus.
v. Volkskunde, Gent.

Twee Engelen (vóór- en keerzijde) - Poel.

hangen er aan enkele zogenaamde pubs. In sommige Engelse steden bestaan er immers speciale scholen waar uitsluitend de uithangbordenschilderkunst wordt onderwezen. Grote brouwerijen zijn er doorgaans de promoters van.

Afbeeldingen en namen van HEILIGEN komen ook op uithangborden voor. Men ziet ze voornamelijk op vroegere uithangtekens van ambachtsslui en van herbergen. Benamingen met "kruis" hebben doorgaans niets met godsdienst te maken. Het gaat om herbergen of winkels die aan een kruispunt van straten gelegen zijn. Bij Sint-Jacobs op de Oude Veemarkt bestond de herberg "Het Cruce" en in de Werregarenstraat "Het Cruys" (52). Soms stonden ze in verband met onze geschiedenis, voornamelijk dan de talrijke "Bourgondische" kruisen. Reeds in 1572 was er op de Korenmarkt een "t Bourgoinsche Cruuce" dat op dezelfde plaats in 1821 "t Bourgoens Kruys" werd genoemd. Ook in de Lange Munt en in de Kammerstraat trof men "t Bourgonsche Cruuce" aan. (53)

In het *Museum voor Volkskunde* zijn nog enkele exemplaren te zien waarop patroonheiligen het motief uitmaken.

Op een 19de-eeuws cirkelvormig houten bord staat "Sint-Arnoldus" in reliëf uitgebeeld. In de rechterhand houdt hij een kruis en in de linker een boek. Een plantenmotief omraamt het gehele tafereel.

Twee "Sint-Nikolaas"-uithangborden zijn gemaakt uit beschilderd plaatijzer. In één geval draagt de sint zijn bisschopsstaf in de linkerhand en de drie kinderen bekijken de toeschouwers. Op het andere bord staan de kinderen in profiel uitgebeeld en de heilige draagt zijn staf in de rechterhand. Dergelijke uithangtekens waren legio aan snoep- en speelgoedwinkeltjes. Het veelkleurig, verharde-gipsbeeld van Sint-Elooi in bisschopskleding; patroon van de smeden, hing tot 1973 aan een gevel van een ijzerhandel in de Sleepstraat.

Ook de volgende vier uithangtekens behoren tot het rijke bezit van het Gents Museum voor Volkskunde : "In Sint-Hubertus", "Sint-Crispijn", "Sint-Joris" en "Sint-Gertrudis".

De H. Hubertus met het hert werd op een plank geschilderd. Het is een naïef 19de-eeuws uithangbord dat eens een herberg heeft gesierd. De stijl is deze die bij onze volksprenten gebruikelijk is.

De Sint-Crispinus is een van die talrijke beschilderde, plaatijzeren borden die met een paar stevige haken in metalen oogijzers aan de muur werden bevestigd. Dit uithangteken werd vervaardigd voor de schoenlapper die destijds aan de hoek van de Zuivelbrug en de Kraanlei woonde. De afbeelding staat aan beide zijden.

Het "Sint-Jorishof" is zeker voor een vergaderlokaal voor boogschutters vervaardigd, gezien de vier grote pijlen in de rand en de patroonheilige. "In Sinte-Gertrudis" (verkoopt men gist) hing waarschijnlijk bij een bakker uit. Op de achtergrond van dit volksschilderij op hout staat een dorpskerk.

De heilige bevindt zich op het voorplan; ze draagt een boek in de rechterhand en met de linker steunt ze op een staf. Aan haar voeten en op de staf lopen muizen. De heilige Gertrudis werd immers voornamelijk tegen ratten- en muizenplagen aangeroepen.

Begin 1974 hing een restaurateur op de *Poel* een metalen uithangbord uit waarop "Twee Engelen" geschilderd waren. Deze rechthoekige plaat met drie gegolfde omtrekszijden was aan weerszijden met voornoemde figuren versierd die boven een landschap vlogen. Het bord verdween plots in juni 1975.

Lode HOSTE
('t vervolgt)

NOTEN

(52) De Potter, F. en Broeckaert, J., *Geschiedenis van de gemeenten der provincie Oost-Vlaanderen*, Gent, 1864-1892, p. 74.

(53) Nackaerts, P. Fr., *Het kruis als herkenningsteken*, *Ons Heem*, 1972, p. 242-245.

VAN ALLE MARKTEN THUIS

Deel 2. Het Klein Vleeshuis, de Melkmarkt en de Vogelmarkt

Het klein Vleeshuis bevond zich eertijds aan de Braemgaten op de Brabantdam en werd pas omstreeks 1593 overgebracht naar de hoek van de Vogelmarkt en de Korte Dagsteeg. De vierweegscheede waar de markt gehouden werd, kreeg tussen het einde van de 16e en het begin van de 17e eeuw de naam van Nieuwe Marct. Daar werd ook de melkmarkt gehouden. Heel wat straten uit de buurt herinneren ons aan koeien, vee, weiden, vlees, enz... zoals de Kleine Vleeshuissteeg (van de Kouter tot de Korte Dagsteeg) dat vroeger 't Nieu Cauterstraetken heette. (1) Ook de Kouterssteeg (2) (tussen de Koestraat en de Kouter), de voormalige Cleenen Coutersteghe of Kleine Koutersteghe werd gebruikt om het vee te "schutten" of tijdelijk te stallen. Zo heette het een tijdje Cauterstraetkin (3) of Schuddeveestraetkin. Vergeten we verder niet de Koestraat van waar men de koeien naar de Meire of de Kouter leidde en die ons nog doet denken aan het prille landelijke 13de eeuwse Gent.

Toen in 1821 de Korte Dagsteeg verbreed werd, brak men het Klein Vleeshuis af. Men verhuisde dan naar de leegstaande Wolleweverskapel in de